

Laidiens: **16.02.2018., Nr. 34**
Oficiālās publikācijas Nr.: **2018/34.1**

Ministru kabineta noteikumi Nr. 87

Rīgā 2018. gada 13. februārī (prot. Nr. 9 7. §)

Grāmatvedības uzskaites kārtība budžeta iestādēs

*Izdoti saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību
29. panta trešo daļu*

1. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka grāmatvedības uzskaites kārtību:

1.1. budžeta iestādēm, no valsts budžeta daļēji finansētām atvasinātām publiskām personām un budžeta nefinansētām iestādēm;

1.2. Valsts kasei – papildus šā punkta 1.1. apakšpunktā minētajam – arī valsts budžeta finanšu uzskaitē;

1.3. Valsts ieņēmumu dienestam – papildus šā punkta 1.1. apakšpunktā minētajam – arī šā dienesta administrēto nodokļu, nodevu un citu tā administrēto uz valsts budžetu attiecināmo maksājumu uzskaitē.

2. Šo noteikumu 1. punktā minētās iestādes kopā turpmāk šajos noteikumos tiek sauktas "budžeta iestāde".

3. Šie noteikumi neattiecas uz:

3.1. valsts akciju sabiedrības "Ceļu satiksmes drošības direkcija" administrēto nodokļu un nodevu ieņēmumu uzskaiti;

3.2. nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumu uzskaiti;

3.3. valsts un pašvaldību administrēto nodevu ieņēmumu uzskaiti un citu maksājumu valsts budžetā ieņēmumu uzskaiti, izņemot šo noteikumu 1.2. un 1.3. apakšpunktā minēto uzskaiti.

4. Noteikumos lietoti šādi termini:

4.1. amortizētās aizstāšanas izmaksas – aktīva vērtība, kas aprēķināta, atskaitot no jauna, līdzvērtīga aktīva iegādes vērtības nolietojumu pēc aizstātā aktīva nolietojuma likmes, uzskaitot nolietojumu tik ilgu laiku, cik ilgi budžeta iestāde lietojusi aizstāto aktīvu;

4.2. atlīdzība – saimnieciskie labumi, kas ietver valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu (darbinieku) atlīdzību Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma izpratnē, finanšu un nefinanšu aktīvus, brīvprātīgo darbu;

4.3. atsavināšana – saimnieciskais darījums, kura rezultātā budžeta iestādes īpašuma tiesības uz aktīvu pāriet aktīva ieguvējam (piemēram, aktīva pārdošana, nodošana bez atlīdzības, mainīšana, ieguldīšana kapitālsabiedrībā);

4.4. atsavināšanas izmaksas – izmaksas, kas ir tieši attiecināmas uz aktīva atsavināšanas darījumu un bez kurām nevar veikt aktīva atsavināšanu;

4.5. atvasināts finanšu instruments – finanšu aktīvs un finanšu saistības, ja spēkā ir visi šie nosacījumi:

4.5.1. tā vērtība mainās atkarībā no noteiktas procentu likmes, finanšu instrumentu cenas, preču cenas, ārvalstu valūtas kursa, cenu vai likmju indeksa, kredītreitinga vai cita mainīga faktora izmaiņām ar nosacījumu, ka nefinanšu mainīgais faktors nav īpaši attiecināms uz kādu līgumu slēdzošo pusi;

4.5.2. sākotnējais neto ieguldījums ir mazāks, nekā būtu nepieciešams cita veida līgumu noslēgšanai, kas līdzīgā veidā ir atkarīgs no tirgus faktoru izmaiņām, vai sākotnējais ieguldījums nav nepieciešams;

4.5.3. tā norēķins tiek veikts nākotnes datumā;

4.6. bilances datums – pārskata gada pēdējā kalendāra diena jeb 31. decembris;

4.7. būtiskuma līmenis – absolūta vai relatīva vērtība, ar kuru sākot budžeta iestādes finanšu pārskatā sniegtā informācija var ietekmēt finanšu pārskata lietotāju viedokli un pieņemtos lēmumus par attiecīgās budžeta iestādes finansiālo darbību. Būtiskums ir atkarīgs no attiecīgā posteņa vai kļūdas lieluma un rakstura, ņemot vērā informācijas nesniegšanas vai nepareizās uzrādīšanas konkrētos apstākļus;

4.8. darījums ar atlīdzību – saimnieciskais darījums, kura ietvaros viena puse saņem aktīvu vai pakalpojumu vai izpilda saistības un darījuma otrai pusei pretī tieši nodod atlīdzību, kuras patiesā vērtība atbilst saņemtā aktīva vai pakalpojuma patiesajai vērtībai. Šie darījumi ietver ar pakalpojumu sniegšanu, preču pārdošanu saistītos ieņēmumus un izdevumus, ieņēmumus un izdevumus par aktīvu lietošanu (piemēram, procenti, autoratlīdzība un dividendes vai tamlīdzīgi maksājumi), kā arī ieņēmumus un izdevumus par līgumsodiem, kas attiecas uz šajā apakšpunktā minētajiem darījumiem;

4.9. darījums bez atlīdzības – saimnieciskais darījums, kura ietvaros viena puse saņem aktīvu vai pakalpojumu vai dzēš saistības, pretī nedodot (nesaņemot) atlīdzību vai dodot (saņemot) atlīdzību, kuras patiesā vērtība neatbilst saņemtā aktīva vai pakalpojuma, vai dzēsto saistību patiesajai vērtībai. Šie darījumi ietver nodokļu, nodevu, valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu un citu maksājumu budžetā ieņēmumus un maksājumus, pārvedumus, tai skaitā transfertus (piemēram, valsts budžeta mērķdotācijas, Eiropas Savienības projektu ietvaros plānotie transferti), dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem, ārvalstu finanšu palīdzību, saistību dzēšanu, mantojumus, dāvinājumus, ziedojumus, soda naudas, kavējuma naudu un naudas sodus;

4.10. diskontēšana – aprēķins, ar kuru nākotnē saņemamai vai izmaksājamai naudas summai nosaka pašreizējo vērtību;

4.11. efektīvās procentu likmes metode – finanšu instrumentu uzskaites vērtības amortizācijas metode, saskaņā ar kuru nākotnē paredzētos maksājumus diskontē, lai līguma darbības laikā vienmērīgi atzītu procentu ieņēmumus vai izdevumus;

4.12. finanšu aktīvi:

4.12.1. nauda;

4.12.2. citas personas pašu kapitāla instruments – līgums, kas apliecina atlikušo līdzdalību citas personas aktīvos pēc visu saistību atskaitīšanas;

- 4.12.3. līgumā noteiktas tiesības saņemt naudu vai citu finanšu aktīvu no citas personas vai savstarpēji apmainīt finanšu aktīvus vai finanšu saistības ar citu personu apstākļos, kas budžeta iestādei ir potenciāli labvēlīgi;
- 4.12.4. finanšu instruments, ja tas atbilst šo noteikumu 4.13. apakšpunktā sniegtajai definīcijai;
- 4.13. finanšu instruments – vienošanās, kas vienlaikus vienai personai rada finanšu aktīvu, bet citai personai – finanšu saistības vai pašu kapitāla instrumentu;
- 4.14. finanšu saistības:
- 4.14.1. līgumā noteikts pienākums nodot citai personai naudas līdzekļus vai citus finanšu aktīvus vai savstarpēji apmainīt finanšu aktīvus vai finanšu saistības ar citu personu apstākļos, kas attiecīgajai budžeta iestādei ir potenciāli nelabvēlīgi;
- 4.14.2. finanšu instruments, ja tas atbilst šo noteikumu 4.13. apakšpunktā sniegtajai definīcijai;
- 4.15. grāmatvedības kontu plāns – kontu plāns, kas izstrādāts atbilstoši šo noteikumu 1. pielikumā noteiktajai kontu plāna shēmai;
- 4.16. grāmatvedības uzskaites kārtība – budžeta iestādes iekšējais normatīvais akts, kas ietver grāmatvedības kontu plānu, grāmatvedības uzskaites principu aprakstu, darījumu grāmatojumus, būtiskuma līmeni un citu nepieciešamo informāciju, ko budžeta iestāde lieto, veicot grāmatvedības uzskaiti un sagatavojot finanšu pārskatus;
- 4.17. grāmatvedības uzskaites pakalpojuma saņēmējs – valsts budžeta iestāde, kurai grāmatvedības uzskaiti tiesību aktos noteiktajā kārtībā kārtoti cita valsts budžeta iestāde;
- 4.18. grāmatvedības uzskaites pakalpojuma sniedzējs – valsts budžeta iestāde, kura sniedz grāmatvedības pakalpojumu citai valsts budžeta iestādei;
- 4.19. grāmatvedības uzskaites principi – normatīvajos aktos noteikti konkrēti principi, nostādnes, metodes, pieņēmumi, noteikumi un prakse saimniecisko darījumu novērtēšanai un uzskaitē;
- 4.20. izmaksu metode – aktīvu uzskaites metode, saskaņā ar kuru aktīva sākotnējo vērtību periodiski samazina par nolietojumu (amortizāciju) un vērtības samazinājumu;
- 4.21. monetārie posteņi – ārvalstu valūtās izteiktās aktīvu un saistību summas, kas saņemamas vai maksājamas ārvalstu valūtā (ārvalstu valūtas naudas atlikumi un ārvalstu valūtās maksājamās prasības un saistības);
- 4.22. nefinanšu aktīvi – aktīvi, kas neatbilst šo noteikumu 4.12. apakšpunktā sniegtajai definīcijai (piemēram, pamatlīdzekļi, krājumi, avansa maksājumi, nākamo periodu izdevumi);
- 4.23. nefinanšu saistības – saistības, kas neatbilst šo noteikumu 4.14. apakšpunktā sniegtajai definīcijai (piemēram, nākamo periodu ieņēmumi);
- 4.24. nemateriālā ieguldījuma attīstība – jaunu vai uzlabotu materiālu, iekārtu, produktu, procesu, sistēmu vai pakalpojumu izstrāde, izveide un testēšana pirms aktīva lietošanas uzsākšanas;
- 4.25. noma – līgums, ar kuru iznomātājs par vienu vai vairākiem nomas maksājumiem (atlīdzību) nodod nomniekam tiesības lietot aktīvu līgumā noteiktu laika periodu;
- 4.26. parastās darbības cikls – laiks no funkcijas izpildei nepieciešamo resursu nodrošināšanas līdz funkcijas izpildei, no produkcijas ražošanai vai pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo materiālu iegādes līdz preču realizācijai vai pakalpojumu sniegšanai;

4.27. patiesā vērtība – summa, par kādu aktīvu iespējams apmainīt starp labi informētām, savstarpēji ieinteresētām un nesaistītām personām;

4.28. pārskata datums – tā pārskata perioda pēdējā kalendāra diena, par kuru sagatavots pārskats;

4.29. pārskata periods – periods, par kuru atbilstoši normatīvajiem aktiem pārskatu sagatavošanas jomā sniedz informāciju par grāmatvedības uzskaites datiem;

4.30. pētniecība – pasākumi, kas vērsti uz jaunu zināšanu iegūšanu, izpēti, pētniecības rezultātu izvērtēšanu un secinājumu atlasī, materiālu, iekārtu, produktu, procesu, sistēmu vai pakalpojumu alternatīvu meklējumiem un jaunu vai uzlabotu materiālu, iekārtu, produktu, procesu, sistēmu vai pakalpojumu iespējamo alternatīvu formulēšanu, izstrādi, novērtējumu un galīgo atlasī;

4.31. saimnieciskie labumi – resursi vai pakalpojums, ko budžeta iestāde saņēmusi vai tai jāsaņem no citas personas (tai skaitā no citas budžeta iestādes), kas rodas no darījumiem ar atlīdzību vai darījumiem bez atlīdzības, kā arī ietver ieņēmumus no aktīvu vērtības palielinājuma vai saistību vērtības samazinājuma;

4.32. uzkrāšanas princips – grāmatvedības uzskaites princips, saskaņā ar kuru darījumus un notikumus atzīst uzskaitē un uzrāda grāmatvedības uzskaites dokumentos un finanšu pārskatos periodā, kad tie notikuši (nevis tikai tad, kad notiek naudas līdzekļu vai naudas ekvivalentu saņemšana vai maksāšana).

5. Finanšu pārskatu konsolidācijā iesaistītās iestādes ievēro ministrijas, centrālās valsts iestādes vai pašvaldības vienoto grāmatvedības uzskaites kārtību un kontu plānu.

6. Ministrija, centrālā valsts iestāde vai pašvaldība apstiprina grāmatvedības kontu plānu, lai uzskaitītu aktīvus un pasīvus, iespējamus aktīvus un iespējamus pasīvus, izmaiņas tajos un darījumus un kvalitatīvi sagatavotu pārskatus. Kontu plāna shēmu analītiskās uzskaites nodrošināšanai var papildināt ar papildu zīmēm.

7. Šo noteikumu 1.2. un 1.3. apakšpunktā minētās iestādes izstrādā un apstiprina budžeta iestādes funkcijas specifikai atbilstošu grāmatvedības uzskaites kārtību, nodrošinot šo noteikumu 1. pielikumā noteiktās grāmatvedības kontu plāna shēmas piemērošanu finanšu pārskatu sagatavošanā.

8. Grāmatvedības uzskaites pakalpojuma sniedzējs var izstrādāt vienotu grāmatvedības uzskaites kārtību visiem grāmatvedības uzskaites pakalpojuma saņēmējiem, to saskaņojot ar katru grāmatvedības uzskaites pakalpojuma saņēmēju. Grāmatvedības uzskaites pakalpojuma saņēmējs piemēro šajā punktā minēto grāmatvedības uzskaites kārtību.

9. Budžeta iestāde izvērtē katru darījumu un, ņemot vērā darījumu ekonomisko būtību un to saistību ar citiem darījumiem, uzskaites prasības piemēro atsevišķi katram darījumam vai tā sastāvdaļām, vai vairākiem darījumiem kopā.

10. Ja šajos noteikumos nav konkrētu prasību, kas īpaši attiecināmas uz darījumu, citu notikumu vai apstākli, budžeta iestāde izstrādā un piemēro grāmatvedības uzskaites principus, kuru rezultātā iegūst informāciju, kas ir noderīga finanšu pārskata lietotāju lēmumu pieņemšanas vajadzībām un ticama.

11. Izstrādājot grāmatvedības uzskaites principus šo noteikumu 10. punktā minētajos gadījumos, ņem vērā šādas prasības un izvērtē to piemērojamību:

11.1. prasības, kas noteiktas tiesību aktos, kuros aplūkoti līdzīgi vai saistīti jautājumi;

11.2. citos tiesību aktos sniegtās aktīvu, saistību, ieņēmumu un izdevumu definīcijas un atzīšanas un novērtēšanas kritērijus.

12. Grāmatvedības uzskaitē piemērojamo būtiskuma līmeni nosaka ministrijai, centrālajai valsts iestādei, pašvaldībai un katrai konsolidācijā iesaistītajai budžeta iestādei šajos noteikumos minētajos gadījumos, ņemot vērā darījuma veidu (piemēram, vērtības samazinājums, uzkrājumu veidošana), attiecīgā aktīva vai saistību īpatsvaru, attiecīgā darījuma raksturu un periodiskumu un ietekmi uz pārskata perioda un turpmāko periodu finansiālās darbības rezultātiem. Ja nepieciešams, būtiskuma līmeni nosaka atkārtoti.

13. Budžeta iestādes uzskaita visus to īpašumā, valdījumā un turējumā esošos un piekrītošos ilgtermiņa ieguldījumus, apgrozāmos līdzekļus un saistības saskaņā ar attaisnojuma dokumentiem un darījuma ekonomisko būtību.

14. Lēmumu pieņemšanai par darījumu klasifikāciju, aktīvu un pasīvu novērtēšanu (piemēram, aktīvu lietderīgās lietošanas laika noteikšanai, vērtības samazinājuma, uzkrājumu aprēķiniem) un citām aplēsēm budžeta iestādes vadītājs var:

14.1. izveidot komisiju, ja nepieciešams, pieaicinot attiecīgās jomas speciālistus (turpmāk – komisija);

14.2. noteikt budžeta iestādes atbildīgo attiecīgās jomas speciālistu (turpmāk – speciālists).

15. Darījums var ietvert gan darījuma ar atlīdzību, gan darījuma bez atlīdzības daļu. Komisija vai speciālists nosaka ieņēmumu vai izdevumu daļu, kas rodas darījuma bez atlīdzības rezultātā, kā arī darījuma ar atlīdzību rezultātā radušās izmaiņas aktīvos, pasīvos un ieņēmumos vai izdevumos.

16. Darījumi bez atlīdzības ietver arī budžeta iestāžu restrukturizāciju un likvidāciju.

17. Aktīvus un saistības, kā arī ieņēmumus un izdevumus uzskaita, lietojot vienus un tos pašus grāmatvedības uzskaites principus, neatkarīgi no darījuma veida, kura rezultātā tie radušies, ja vien šajos noteikumos nav noteikti atšķirīgi uzskaites principi.

18. Budžeta iestāde grāmatvedības uzskaiti veic atbilstoši uzkrāšanas principam. Saskaņā ar uzkrāšanas principu budžeta iestāde uzskaita aktīvus, saistības, pašu kapitālu, ieņēmumus un izdevumus.

19. Aktīvus un saistības, kā arī ieņēmumus un izdevumus uzskaita atsevišķi, nelietojot to ieskaitu, ja vien citā normatīvajā aktā nav norādīts citādi.

20. Ja darījuma valūta nav *euro*, tad budžeta iestāde analītiskās uzskaites nodrošināšanai darījumu var uzskaitīt darījuma valūtā.

21. Budžeta iestāde veido atsevišķu uzskaites reģistru – zembilanci – bilances aktīvu un pasīvu kontos neiekļautās informācijas uzskaitē.

1.1. Aktīvu atzīšanas vispārīgie kritēriji

22. Par aktīviem atzīst resursus, ko pagātnes notikumu rezultātā kontrolē budžeta iestāde un kuru vērtību var ticami novērtēt, un no kuriem nākotnē var sagaidīt saimnieciskos labumus vai ar kuriem var nodrošināt budžeta iestādes (valsts, nozares vai pašvaldības) funkciju vai deleģēto uzdevumu (turpmāk – funkcija) izpildi:

22.1. izmantojot preču ražošanai vai pakalpojumu sniegšanai;

22.2. iznomājot citām personām;

22.3. izmantojot administratīvām vajadzībām;

22.4. īstenojot valsts un pašvaldību politiku un nodrošinot valsts un pašvaldību budžeta vajadzības.